

Urednik izdanja
Kata Kaluđerović

Naslov originala
Lucía Lijtmaer
CAUTERIO

Copyright © Lucía Lijtmaer, 2022
Por mediación de MB Agencia Literaria, S. L.
Copyright ovog izdanja © *Dereta*, 2023

Lusija Lihtmaer

Zaraé

Prevod sa španskog
Vesna Stamenković

Kad stavljate sir kao mamac u mišolovku,
uvek treba ostaviti mesta za miša.

„Uskršnje jaje”, Saki

*You'd better hope and pray
That you'll wake one day in your own world.*

„Stay”, Shakespears Sister

*Someone once told me that explaining is an
admission of failure.*

*I'm sure you remember, I was on the phone
with you, sweetheart.*

Ričard Sajken

1.

TRG DE LES GLORIJES (PRE)

Već dugo samo želim da se ubijem. Maštam o tome da prestanem da postojim, da prestanem da imam telo, i ta mi se pomisao čini neizbežnom i spokojnom. U početku žudim za morem barbiturata, morem kao posle oluje, nalik na karipsku plažu bez talasa. Ali malo-pomalo fantazija se usložnjava, i slika koja mi se najčešće javlja u glavi jeste da se pod stana u kojem živim izvija u stranu, uglovi se pretvaraju u tobogane i ja klizim niz njih, nemoćna da se za bilo šta uhvatim i, kao da je sve to deo nekog sadističkog eksperimenta, padam u ponor prema sloju asfalta koji prekriva unutrašnje dvorište zgrade.

Ali kukavica sam i ne ubijam se.

Kukavica sam. To je važno za ovu priču.

Vremenom, dok se vozim na posao autobusom broj 7, fantazija se menja. Jednog jutra, na nekoj dosadnoj raskrsnici, punoj ljudi pospanih lica s plastičnim posudama za ručak u rancu, počinjem da zamišljam kako je ceo grad poplavljen usled klimatskih promena.

Zamisao postaje sve konkretnija u kancelariji u kojoj radim, ogromnoj prostoriji smeštenoj unutar betonskog bloka na Trgu de les glorijes, pred čijim su ulazom radnici postavili džinovsku mapu Poblenuou s pozadinskim osvetljenjem i natpisom *Districte 22@, un districte de futur*. Odavde, iz ovog betonskog bloka koji i spolja i iznutra izgleda kao jedan od onih podviga Socijalističke partije iz devedesetih, javljam se na pozive i razmišljam o kraju.

Dok zamišljam prave linije između tržnog centra „Dijagonal mar” i Ulice ljakuna, dok pravim planove komunikacije da objasnim koje će oronule zgrade u Ulici paljars biti pretvorene u dizajnerske radnje sa zidovima prekrivenim slapovima paprati ili u logističke centre za isporuku robe, smeđa voda mi zaklanja pogled i preplavljuje mi mozak.

Ako se polovi otapaju, Barselona će među prvima potonuti, odmah posle Venecije i Amsterdama. Kako se, osim toga, nalazi na nagibu koji oscilira između deset i petnaest procenata, prvo će pomreti siromašni, pakistanski taksisti iz Ravala, Filipinke iz pekare u Ulici Sant Visens, gospođa Kimeta i njena pozamanterija, turisti na Barseloneti, svi, baš svi, Holanđani, Francuzi, Englezi i Italijani – Italijani nikom neće nedostajati. Otplutaće i radnici obezbeđenja, kontrolori iz metroa i prodavci s pijace Santa Katerina. Potonuće Ljobreget i sve njene pritoke, izliće se Besos i čitava ta bujica će se pomešati sa vodenom flekom koja će se raširiti preko Sant Adrijana i Kornelje, na istok i na jug, ta fleka koja će uništiti aerodrom i sa lica zemlje zbrisati Kasteljdefels. Smelom piruetom spašće se budistički hram u Garafu, po imenu Sakja Taši Ling, i hipici iz Floreste, samo zato što je tamo krečnjačko tle pa se kuće neće tako lako urušiti. Prokleti hipici.

Sve će prekriti blatnjava voda. Poslednje će, bez sumnje, pasti otmene gospođe iz Pućeta, kakve kučke. Ali ni one se

neće spasti. Sa svojim prirodnim biserima, lakom za nokte boje kafe sa mlekom i lakiranim frizurama, besprekornim i neuništivim, plutaće kao gondole niz Ulicu Balmes, modre, mrtve, naduvene, po smeđoj vodi koja će odneti sve, sve će da odnese, sve do modernističkog Kuadrat d'Ora. Odneće „Pans'n'Kompani”, Liseu, majstore tetovaže iz Ulice taljers. Potopiće lažne seoske podrume, one nameštene pomalo starinski, ali ne previše, one s podovima od samolepljivog papira sa motivom starinskih pločica. Voda boje bare i smrad na kanalizaciju sve će nas pokriti, uključujući i Žoan Gaspart, Nuriju Feliju, Andreua Buenafuentea, Bibis Salisaks – koja je već mrtva, ali kakve veze ima. Mrtvi nam već decenijama šapuću, a mi nismo hteli da ih slušamo, znam. Tržni centar „Maremagnum” biće sveden na brežuljak, uništen poplavom. Isto tako i Fakultet za audio-vizuelne komunikacije Univerziteta Pompeu Fabra. I jutarnje projekcije bioskopa „Ikarija Jelmo”.

Noću sastavljam spiskove svega što će uništiti podizanje nivoa mora. Ne mogu da prestanem. Kolonija Guelj, Narodno pozorište, „Bingo biljares”, Umetnički centar „Hangar”, svi „Merkadona” supermarketi, sedište Poreske uprave u Letamendijevoj, bar „Lord Bajron” u Ulici Valensija, Pozorišni institut, kasarna Bruk.

Pašće Saton, pašće prodavnice čokolade u Ulici Šukla. Lastavice, oni drveni turistički brodići koji zaudaraju na benzin, više neće biti u luci već će završiti u neobičnom položaju na nekom drvčetu na Monžuiku, gde će voda takođe iznenaditi dvoje ljubavnika na delu, te će zato umreti spuštenih pantalona.

Upravo s tom slikom u glavi, i nijednom drugom, vraćajući se s posla, dok obavljam kupovinu u supermarketu, počinjem da tražim još plastičnih kes. Toliko žarko želim da se svi podavimo da ostavljam upaljena svetla po kući i

ne recikliram. Kad bih znala da vozim, jurila bih punom brzinom po auto-putu za Ajgues, skrenula bih na obilaznicu Dalt pri brzini od sto pedeset na sat, sa benzinom koji najviše zagađuje, da malo spalim floru, da malo pogušim divlje svinje, da malo ubrzam proces. Potrujmo se svi zajedno, razmrdajmo ovaj grupni ritual, dajmo sve od sebe, *once more with a feeling*.

Ali ne polazi mi za rukom. Umesto toga, odlazim da živim u Madridu. Što je nešto poprilično nalik na smrt.

I

DEBORA POD ZEMLJOM

Ne znam jesam li živa.

Zemlja oko mene je tek prašina, toliko drugačija od tamnog blata mog detinjstva. Zemlja na mom čelu je slana, ne razumem zašto. I na mojim rukama, i između nogu, zemlja sa ukusom soli i mora, jedva mogu da otvorim oči, okružena zemljom iznad i ispod. Kažu da so pročišćava, ali s godinama sam naučila da i nagriza i uništava sve što dotakne.

Ne bi trebalo da sam živa, toliko mi je tereta na ramenima, a ne osećam bol, nemam ništa u plućima, ova zemlja mi je nepoznata, ne sećam je se. Pašnjaci mog detinjstva bili su vlažni, bezobrazno zelene boje, uvek meki, dok su šume bile mračne zimi, vazduh je sekao dah, nož koji grebe iznutra. U meni nema vazduha, ni vode, samo vremena.

Definitivno nisam živa jer oko mene gamižu crvi, nežni kao kineska svila, golicaju mi kožu.

Kineska svila. Miris egzotičnog voća. Sećanje na našu prvu noć, ne, ne sad, u ovoj miš-sivoj zemlji nema mesta za našu krv, sad kad sam ispražnjena, sad kad mi je neko

izvadio utrobu, a moje telo nosi sav teret vremena i ove nepoznate zemlje.

Trebalo bi da počnem od one večeri kad se pojavio kod nas u kući da me zaprosi, ili možda još pre toga, kad smo se upoznali. Bilo je to tri meseca ranije, u štalama. Kosa mi je bila duga, veoma duga, nikad je nisam odsekla, iako je mama navaljivala, nisam dozvolila da mi je odseku. Nosila sam je čvrsto vezanu u ogromnu, tešku punđu, mirisne suk-nje, dobro oprane ruke, već velika, bilo mi je dvadeset godi-na. Roditelji me nisu puštali da idem na igranke, sve što sam znala bila su zelena polja, nedeljna misa, crkva od hladnog kamena i moj otac koji mi pokazuje mape u knjigama. „Vidiš li ulice, Debora, jel' ih vidiš?” A ja sam prstom prelazila pre-ko ulica gradova i ličile su mi na reke bakarne boje, koje se uvijaju kao zmije, kao čvorovi na drvetu. Muškarac je ušao u štalu tražeći predradnika, ali tu smo bile samo ključarka i ja, hranile smo konje. Bio je novembar, proveli smo deo jeseni i zimu u polju, daleko od Londona. Meni je strašno nedostajao grad, ali moj otac je bio rešen da se vrati u kuću u kojoj je došao na svet, u vreme kad rastu pečurke u šumi i cvetaju rododendroni, u mesecu kestinja i lova na jelene. Zapazila sam da je visok, imao je plavu bradu i ljubopitljive oči. Zamolio je moju pratilju za dozvolu da zajedno sa nama sedne na klupu ispred štale. Koje uzde koristite, upitao je, ne pitajući me za ime jer ga je već znao. Imao je sitne ruke, bio je obučen sasvim drugačije od muškaraca iz varoši, i nosio je prsten sa sićušnim kamenčićem, kakav nikad ranije ni-sam videla, a on ga je zvao „safir”. Pričali smo o vremenu, o kestenovima, o konjima. Grive su blistale, moje telo je klju-čalo, krv crvena, crvena, osećala sam kako buja i rasipa se u sićušne kapljice, kao istopljen metal, crvena i narandžasta, kao tečno staklo dok gori, a zatim mi se penje sve do lica. „Lice vam je boje jabuke”, rekao je i prasnuo u smeh, a kad je

ključarka na trenutak ustala, šapnuo mi je na uho neku prostotu, „jeste li vi jedna od onih što se džilitaju, kao konji?“, ja sam se naljutila i odmahнула glavom, a onda se ona vratila i rekla: „dosta je bilo, Henri, dosta je bilo, devojka je iz dobre porodice, hajde, idi kući“.

Sada, toliko godina kasnije, primećujem da mi telo ne odgovara, i da nosi ogromnu težinu na glavi i ramenima. Pretpostavljam da to znači da su me zakopali uspravno s prekrštenim rukama. Zato mi je sva težina na glavi, na kičmi, tačno na onom delu gde potiljak prelazi u leđa. Sva ova zemlja koja me okružuje, iznad i ispod, od nekog je materijala koji ne mogu da razaznam. Nešto me pecka, to je so, i ova zemlja tako tvrda da mi ostavlja posekotine na rukama, na šakama, na stopalima. Nisu veće od mrava, te posekotine, kao kad posečeš prst na papir. Iako bi težina trebalo da bude nepodnošljiva, tu na vratu i na slepoočnicama, osećam se snažno, ne osećam bol, ne stvarno. Zahvatam šaku zemlje i držim je u ruci. Sad mi je jasno. Ova je zemlja pomešana s peskom, ostacima mekušaca zdrobljenih u prah na obali, tamo gore sigurno je sve voda i so.

Otkud ja ovde ispod zemlje? Ako su me pokopali uspravno, to znači da niko nije došao po moje telo. Prokleta sam. A najgore od svega je to što ne samo da sam mrtva nego se nisam ni spasla. Gospode, mrtva sam. Verovala sam u tebe, a ti si me ostavio samu. Prešla sam okeane zbog tebe samo da završim ovako zavučena u zemlju kao crv, nisam čak uspela ni u čistište da stignem, kako si mogao to da mi uradiš, Gospode svemoćni, blagosloveni, nisi se sažalio nad mojom sudbinom. Tvoje su oči bile dragulji koje sam obožavala uprkos svemu i ništa od ovoga nisam zaslužila. Bila sam dobra žena, želim u to da verujem, a ti si me osudio na slani pesak u kom ništa ne rađa, iz kojeg ništa ne raste. Zbog čega? Zašto si me napustio?

Najednom mi se pred očima pojavljuje lice En Hačinson, belo i upalo, njena raspuštena kosa i beli dlanovi, tu preda mnom, ovde u zemlji, i razumem.

2.

ULICA KALVARIO (SADA)

I baš na ovoj spaljenoj ravnici počinjem ovu priču. Nalazim stan u ulici koja se, kao i sve ostale ulice u Madridu, zove po nečemu izvučenom iz nekog kastiljanskog katoličkog sela. Verujem da će mi u Madridu biti bolje, da, nadam se. Gotovo sam optimista. Gotovo. Pri ovoj slabosti, treba mi malo više vremena da uočim razlike, koje su, u stvari, prilično prepoznatljive.

Na primer: u Madridu su svi ljubazni. Posebno predveče. Tek mi nešto kasnije postaje jasno da su predveče već svi pijani. Vrtar moje zgrade, Belorus kose zalizane gelom u odelu od tvida, prvi mi daje nekakvu predstavu. Ujutru me ne pozdravlja, ali predveče je izvanredno živahan. Namiguje mi, priča mi masne viceve i malkice se tetura. Predugo mi treba da shvatim šta je sa njim jer se votka ne oseća u dahu, lukavi matorac.

Isto se dešava i sa ostatkom četvrti. Jutra su sveža, i sve do podneva sve deluje usnulo. Zatim se proteže, kao da ga muči mamurluk. Konobari, prodavci, kasirka, sve je sporo, kao u nekom udaljenom zaseoku. Sve je toliko drugačije nego

noću. Ubrzo shvatam da sam napravila početničku grešku: iznajmila sam stan iznad kafića sa baštom. Po celu noć trešti Mansanita, a kad komšije počnu da preklinju za predah i kad se kafić konačno zatvori, u automobilima upale radio i odvrnu kumbiju i regeton. Provod je prva zapovest grada, a moja je ulica njegov hram: karaoke pijanaca koji se deru iz petnih žila u pet izjutra.

Karaoke pijanaca sa večito povišenom temperaturom. Niko mi nije pomenuo madridske vrućine, ili sam barem ja rešila da ignorišem svako upozorenje. Preselila sam se sredinom avgusta, što znači da živim u večito upaljenoj rerni u kojoj asfalt ostaje vreo do duboko u noć i ja ne mogu da zaspić. Nedeljama ostavljam neraspakovane kutije od selidbe, jer nisam u stanju da pomerim ni jedan jedini mišić. Kupujem biljke u jednoj modernoj prodavnici u kraju, da imam nečim da se zanimam, i gotovo istog trenutka mi venu. U Madridu sve odbija da raste. Sve ili već jeste, ili brzo bude spaljeno.

Jednog dana u liftu upuštam se u razgovor s komšinićom sa sprata iznad. Malo je starija od mene, ali ne izgleda tako. Ima tamnu kosu, pomalo kose oči i blede je puti. Vidim prijatan osmeh krupnih, pomalo konjskih zuba, usne maže crvenim ružem i nosi haljine na cvetiće. Zove se Sonja. Zapažam čvrste butine, nežnu kožu, podočnjake. Nosi zlatne minduše. Kreštavim, umornim glasom pita me da li i ja ne mogu da spavam zbog vrućine. Kažem joj da ne, ne mogu. Poziva me kod sebe na limunadu i ja pristajem. Nemam ništa pametnije da radim.

Stan joj je lep, prozračan. Ima drvene police napravljene od gajbica za voće, biljke na sve strane i mnoštvo knjiga na podu. Pitam se jesu li biljke plastične. Pitam se da li je možda veštica, pa je zato u stanju da stvori život. Stavila je i tapiserije na zidove, „da se izoluje od buke”, kaže.

Sonja mi služi limunadu i nastavlja da priča. Malo mi smeta njen kreštavi glas, ali možda samo predugo ni sa kim nisam u kontaktu. Odvikla sam se od toga da slušam glasove različitih ljudi u istoj prostoriji.

– Živiš sama? – pitam je, pretvarajući se da me zanima.

– Da.

– Baš super. – Posmatram knjige kojih ima na sve strane, na policama, po podu, između nameštaja. – Radiš na fakultetu?

– Ne baš. Trenutno samo studiram.

Meškolji se na stolici. Primećujem izvesnu dozu neprijatnosti u njenom odgovoru.

Smeškam se.

– Ja ne radim – kažem kako bih je umirila.

– Ne? Otkud to?

– Nemam potrebe da radim.

Sonja trepće velikom brzinom, nekoliko puta uzastopce, kao kolibri. Bzzz.

– Čime se bavi tvoj muž? – pita me.

– Nisam udata.

– Ah.

Opet bzzz.

Konačno je shvatila šta pokušavam da joj kažem. Pokušavam da joj kažem da sam bogata.

Šteta što to nije istina. Samo imam nešto malo novca zahvaljujući onome što sam uradila. Zahvaljujući onome što sam dozvolila da mi urade. I sad imam dovoljno da preživim godinu dana, a da ne moram da radim. Ipak mi godi njen izraz lica kad sam joj to natuknula. Bogata. Posmatram njena različita raspoloženja dok se smenjuju, zabavno je: isprva izvesna zaprepašćenost, zatim suzdržana zavist, a kad se to osećanje završi, nešto nevidljivo, ali prodorno, što se širi kao ružan miris: svako ko misli da si bogat želi nešto

od tebe. Želi tvoj novac. Ili barem nešto slično. Kad postanu toga svesni, obuzme ih sram, pomalo i krivica. Kao što sada znam, krivica je veoma neprijatan osećaj, kojeg svi želimo da se rešimo. Posledica čitavog ovog talasa koji se dogodi za tek nekoliko sekundi jeste to da tvoj sagovornik, sasvim nesvesno, počinje neprestano nešto da ti daje, kako bi odagnao taj osećaj od kojeg mu je toliko loše.

– Da li bi htela da večeraš sa mnom neki dan ove nedelje? Znam jedan odličan peruanski restoran – kaže. – Ja častim.

Vidiš? Ne može da omane.

Još iste noći, sa zemlje koja ključa, sa ove nove, besane kalvarije, obasjava me ekran kompjutera. Provodim sate na internetu, u potrazi za nečim što bi me primirilo, i danas ga pronalazim u koritima reka i mora, u starim mapama, u pričama onih koji su se utopili pre nas. Tako ove noći, u šest izjutra, nailazim na portret žene koja je bila svedokinja stradanja devojčice koja se utopila 1642. O tome piše u hronici citiranoj u nekom blogu, ta žena strogog pogleda i namreških usana. „Hronike Pročišćenja”, glasi naslov *posta*. Čitam spokoj u njenim rečima dok otkriva kako su iz reke izvukli mrtvu bebu. Čitam njeno ime, Debora Mudi, puritanka koja je u sedamnaestom veku otišla u izgnanstvo u severnoameričke kolonije. Gledam njeno lice, nalik na podgojeno prase, i buljave oči, kao dva tvrdo kuvana jajeta. „Prva žena koja je osnovala koloniju. Postavila je temelje jednog grada u novom svetu”, ponavlja se na forumima o istorijskim zločinima.

Razmišljam o tome kako je napravila procep u zemlji, kao kad neko tranžira životinju, dobro znajući šta radi: minimalnim pokretima, sušta efikasnost. Krst na tlu i trg na sredini. Ta-da! Tako je osnovala svoju varoš. Danas je to daleko komplikovanije, ne možeš tek tako da bušiš rupe u zemlji gde ti padne na pamet. Kamo sreće. Da je tako, i ja

bih dohvatila burgiju da se izvučem odavde, iskopala bih tunel i zakopala bih se u njega, bezbedna, spokojna, ne bih morala da dišem.

Narednog dana večeram sa Sonjom u osrednjem restoranu u centru, i ona mi priča kako radi kao poslovna pratnja biznismenima građevinskih kompanija. Fabrika za proizvodnju cementa, aluminijuma, i slično. Za gospodu s tom-pusima koji milionske ugovore overavaju pušenjem ispod stola u separeima restorana sa stolnjacima do poda. Na Trgu de les glorijes čula sam jednom za takve sastanke s predstavnicima gradskih vlasti, ali sam mislila da je to urbana legenda. Legende o urbanizmu, tako smo ih zvali u kancelariji. Ha-ha. Ali sada me Sonjino poverenje odbija, ne zbog onoga što mi poverava već zato što me ne poznaje. Ne sviđa mi se što mi je to ispričala, njena mi se tajna sada zakačila kao neka lepljiva meduza. Nakon nedelju dana odlučujem da se preselim negde gde neću morati ni sa kim da razgovaram. Odlazim u poslovnu zgradu u Kasteljani u kojoj se izdaje nekoliko prostorija u potkrovlju. Ne želim da imam drugarice. Već sam ih imala i ničemu mi nisu služile.

SADRŽAJ

1. TRG DE LES GLORIJES (PRE)	7
I DEBORA POD ZEMLJOM	11
2. ULICA KALVARIO (SADA)	15
II DEBORA I SIVA GOLUBICA	20
3. PASEO DE LA KASTELJANA 11 (SADA)	23
III DEBORA I ŽARAČ	27
4. ULICA ALMIRALJ BARSELO (PRE)	33
IV DEBORA I ŽIVA	37
5. ULICA ERMOSILJA (SADA)	40
V DEBORA I GROZNICA	45
6. TRG ĐAUMA SABARTESA (PRE)	48
VI DEBORA I CRNI MERMER	53
7. ULICA NOU DE SANT KUGAT (PRE)	58
VII DEBORA I VODA	64

8. ULICA DELS VALERO (PRE)	68
VIII DEBORA I KUĆA OD STAKLA	70
9. TRG ĐAUMA SABARTESA (PRE)	74
IX DEBORA I SALEM	82
10. ULICA DEL KARME (PRE)	87
X DEBORA I EN U ZORU	91
11. TURO DE MONTEROLS (SADA)	95
XI DEBORA, EN I ŽENE	107
12. TRG ĐAUMA SABARTESA (PRE)	112
XII DEBORA I ONO POSLE	117
13. ULICA SANTA TERESA (PRE)	121
XIII DEBORA I POZLAĆENA SOBA	126
14. ULICA ĐUDISI (PRE)	130
XIV DEBORA I METAFORA O RECI	134
15. PASEO DE LA KASTELJANA 11 (SADA)	137
XV DEBORA I GOSPODIN KOTON	141
16. ULICA VERDI (PRE)	146
XVI DEBORA I LJUBAV	152
17. PASEO DE L'EKSPOZISIO (PRE)	156
XVII DEBORA, MARGARET I VODA	163
18. TRG VIREINA (PRE)	167
XVIII DEBORA I SUZANA	171

19. PASEO DE LA KASTELJANA 11 (SADA)	175
XIX DEBORA, SUZANA I DRVEĆE	178
20. PASEO DE LA KASTELJANA 11 (SADA)	182
XX DEBORA: ŽIVOTINJA SE PRITAJI, PA POBEGNE	185
21. ULICA PUĐ D’OSA (SADA)	188
XXI DEBORA, KRST I TRG	198
EPILOG: DEBORA U ULICI PUĐ D’OSA	203
NAPOMENA AUTORKE	207
IZRAZI ZAHVALNOSTI	209

Lusija Lihtmaer
ŽARAČ

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Vesna Crepuljarević

Dizajn korica
Milica Stanković

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-499-0

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2023.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **w w w . d e r e t a . r s**
KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизacija y publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

821.134.2-31

ЛИХТМАЕР, Лусија, 1977–

Žarač / Lusija Lihtmaer ; prevod sa španskog Vesna Stamenković. – 1.
Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2023 (Beograd : Dereta). – 205 str. ; 21 cm

Prevod dela: Cauterio / Lucía Lijtmaer. – Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-499-0

COBISS.SR-ID 122756873